

Sprehodi po knjižnem trgu

Foto: Anadejka Smrekar

Diana Pungeršič

Kristina Kočan: Šivje.

*Maribor: Založba Litera
(zbirka Piramida), 2018.*

Na prvi pogled se tretja pesniška zbirka Kristine Kočan ne razlikuje bistveno od predhodnih. Celo več, pesmi se berejo kot njuno neposredno nadaljevanje: opazimo ponovitve tematik, snovi, motivov, slogovnih postopkov, miljeja. Relativno mlado pesnico bi tako lahko hitro prišteli med tiste besedne ustvarjalce, ki ves čas, ne glede na zbirko, pišejo eno neskončno pesem. Če seveda ne bi hkrati opazili tudi težnje po razvijanju pesniške govornice, njeni destilaciji, vidni predvsem v rahli redukciji medbesedilnosti in zaokrožanju pesmi in zbirke v kompaktno celoto, liričen zapredek. V pesmih se (četudi skozi naracijo) povečuje prisotnost flore in favne, s čimer Kristina Kočan postaja vedno bolj slikarka: “pesnik je slikar ko slika / Piran z besedami je Piran”, še natančneje krajinarka (lastnih/ženskih) notranjih pokrajin. Skorajda nekoliko v jenkovskem duhu, le da narava, njena cikličnost praviloma ni v nasprotju z izpovedanimi notranjimi občutki, temveč po haikujevsko zrcali čutenje in čutnost izpovedovalke. Struktura zbirke je naslonjena na letne čase, a ta v poeziji nemara najpogosteje videna in že nekoliko klišejska sezonska razvrstitev pesmi v *Šivju* ne sili za vsako ceno v ospredje, temveč letni časi tvorijo ozadje, nekakšno podlago, na katero oziroma celo iz katere pesnica ustvarja pesem. Začenši z zimo in ledeno potjo prek pomladi z burjo, junijskih kresnic, skozi avgustovski

večer in sprehod po jesenskem gozdu v babje leto, vse do morja oktobra in naposled do konca zime ter optimistične napovedi novega cikla: "moj magnolija moment / napove da je pomlad / da bo poletje / da prihaja vse".

Predvsem po zaslugi domišljenih verznihih prestopov, ki so zdaj že postali pesničin zaščitni znak, pesmi na bralca učinkujejo kot 3D-slike, pri katerih je podoba, ki jo bo bralec gledalec uzrl, odvisna od gledišča, vpadnega kota zrenja. Seveda verzni enjambement ni nova pogruntavščina, a pesnica ga izkorišča na inovativen način, ki pesem razpira celo v protislovne interpretacije. Če je še v prejšnji zbirki takšno razkosavanje verzov večkrat ustvarjalo humorne učinke (denimo: "dva nerodna ljubimca / se dobivata naskrivaj / pomaga da ima on velikega / psa vedno ji ponudi / rizling"), je tokrat tovrstno ustvarjanje dvoumnosti predvsem v vlogi množjenja izpovedane resnice, s tem pa odslikava nedorečenosti, celo protislovja, zmedenost, nejasnost, še posebej v partnerskem odnosu. Pesmi so tako bolj kot trdnim celinam podobne vodni strukturi, ko se verzi narivajo drug prek drugega in ustvarjajo šume(nje) v komunikaciji (subjektke same s sabo, z ljubimcem in tudi bralcem). Kristina Kočan je pravzaprav ustvarila poezijo mehkih robov, kakršne lahko ustvarja le voda, zlasti v tekočem agregatnem stanju, ki je izrazito ženski element in s katerim lahko identificiramo lirski jaz: "je v meni nekaj prvinskega / kot je prvinska kalimba vse / kar spominja na vodo". Vodo, ki v pesmih nastopa skozi konkretno pojavnost dežja, snega, ledu, morja, vodnih kapelj, solza ..., nujno beremo tudi kot metaforo, celo simbol očiščenja, prenovitve, tudi izvira (novega) življenja, saj "teloh vzcveta / skozi sneg". Zdi se, da se princip vodnega razlivanja oziroma transgresije ni vpisal le v način zrenja sveta, ko "v koticčkih njunih oči dež / ljudi omehča kot solze / skozi dež je nasmeh milejši", temveč tudi v samo pesniško govorico, kjer se tiri preobrazijo v tirje, kresnice v kresničevje, trstika v trstičevje, kjer se razrašča trnje in peščevje in naplavlja plavje, kjer so predmeti, objekti (naj)raje v množini. Čeprav pesmi beležijo izkušnjo sodobne (mlade) ženske, čeprav je njena bivanjska izkušnja (lahko) docela urbana, vsekakor pa tukajinzdajšnja, pesnica "modernemu" svetu denimo v obliki različnih tehnikalij ali sodobnih načinov komunikacije, prevoznih sredstev ne izda vizuma za vstop v svojo skorajda starožitno pesniško krajino, kjer je poleg umetnosti (zlasti pesniške, glasbene in likovne) prostora predvsem za štiri osnovne elemente (vodo, zemljo, zrak in ogenj) ter bivanjsko ednino, ljubezensko dvojino, za množino in družbo pa le izjemoma. Tako ne preseneti, da še "v mestu pogreša / zvezde in ptiče", kadar pa se denimo sprehaja po New Yorku, pogled usmerja v trave, vodo, ginko, podgano ... Ne gre torej za razpoko med divjo naravo ter urbanim

mestom, temveč za nenehno iskanje tistega, pri čemer “že pogled / nanje skoraj odžēja”, skorajda nekoliko v kocabekovski maniri *zemlja, iz tebe se dotikam vsega*, kajti v primarnosti (narave/živali) je svoboda, je mir.

Pesnica je že v predhodni zbirki ustvarila nekaj prepričljivih erotičnih pesmi, tokrat pa se eros (telesne) ljubezni razrašča skozi celotno zbirko, postane način bivanja, prisoten tudi v odsotnosti (človeških) teles v goli naravi (*zadnja košnja*). Pesnica ne subverzira moško-ženske spolne vloge, hkrati pa tudi ni čutiti nelagodja ob telesnem užitku, ki ga sicer (ne le v poeziji) pri ženski generirata arhetipska modela ženske grešnice oziroma svetnice. Kristino Kočan zanima igra telesa, ki “se rima / z mojim ponoči / ko je mesto / prazno me držiš / za roko toplo / mi je kot da / nisva midva niti / tukaj ampak v nekem / svetu kjer je vse / mogoče ponekod”. Igra teles torej, ki je ali pa se razvija/prerašča v metaforo odnosa in ki lahko tudi rani “do krvi / kot tenke zelene / žice žalosti vsakič”. Emancipacija subjektke ljubimke morda res ni očitna, saj še vseeno “čaka in sedi” in v zaključku pesmi *osnutek* svoje (preveč tradicionalno?) ljubezensko pričakovanje skriva za banalnostjo: “kdaj prideš? / pesek bo treba pomest”. Vendarle pa v moškem/drugem še vedno ne išče doma, temveč predvsem celoto (“v poljubu / zapolniva / votlost v nama”), tudi harmonijo in celo način, da “prvič čutim mene”. Ne nazadnje, ko ljubimka od poželenja “umira”, gre za njeno zavestno odločitev, nekakšen samomor ednine, kot sugerira pesem *japonski gozd*. Smrt in minljivost vsega živega (tudi odnosa) tako nenehno brbota pod površjem zbirke, le tu in tam privre na dan, denimo kot slutnja/opomin, da tudi “naju ni zgrešila”, četudi v ekstazi ljubezenske združitve, “zažariva v kres”. V zbirki najdemo tudi pesemsko slovo od pesniškega kolega Milana Vincetiča, ki mu je zbirka posvečena. Sicer pa že omenjena starožitnost pesniškega sveta oziroma haikujevske nastavek v kombinaciji z razmeroma emancipiranim ženskim subjektom, njegovo čutnostjo, tvori nenavaden kontrast, ne prav pogost v slovenski (mladi/ženski) poeziji.

Čeprav sama v poeziji Kristine Kočan v težnji po gradnji prepoznavnega zaokroženega pesniškega univerzuma prepoznavam sorodnosti s poezijo Erike Vouk, ki verze običajno gradi iz drobcev (piranskega) mediteranskega miljeja, ali celo s tomajsko poezijo Josipa Ostija, s katerim jo družijo tudi “naracija”, iz katere vznika ljubezenska (erotična) lirika, pa samo *Šivje* na referenčno polje naplavi predvsem postmodernistične velikane, Brvarja, Šalamuna in zlasti lik oziroma pesniško veličino Uroša Zupana, ki se v živo pokaže “v modri trenirki / in tako nenavadno majhen”. Prav z njim jo veže narativnost (s katero pesnica sicer vedno bolj slika), a tudi ameriški prostor, ki si ga pesnica prav prek domačih referenc (Šalamun) in primerjave

z domačim okoljem nenehno približuje. V teh ameriških pesmih (ciklu) se avtoričin izraziti intimizem tudi za spoznanje razpre v družbeno (celo kritiko), še posebej v pesmi *I Am Not American*, pa tudi *The City 2*.

Šivje torej iz niti vsakdana tke rahločuten svet, pod katerega mirnim površjem, tako kot na abstraktni sliki Agnes Martin, slutimo tektonske sile bivanja (v dvoje) in v katerem ne glede na vse vsakič znova (pre)vladajo zakoni narave – jek vlakov “ne zmore / nikoli preglasiti” čirikanja čričkov.